

VERSLAG NMV-EXCURSIE NAAR ZUID-LIMBURG, 9 EN 10 OKTOBER 1982

door

Ton de Winter

Deelnemers: Ruud Bank, Guus Borghorst, Louis Butot, Nico Dekker, Cesar Deerenberg, Joop Eikenboom, Edi Gittenberger, Herman Haak, Nico en Rina Mounoury, Wim Neuteboom, Anthony en Dorien van Peursen, Paul en Waltraud Schnell, Ton de Winter.

Vrijdagavond rond een uur of tien waren de meeste van bovengenoemde deelnemers gearriveerd in jeugdherberg "'t Heemet" te Vaals. Waarschijnlijk voor het eerst in de geschiedenis van de

Roofoverval

*Van Peursen
in zijn modderkruiper.*

*Op weg naar het Eijsder bos.
Staande van links naar rechts:
Van Peursen, Dekker, De Winter,
Butot, mevrouw Mounoury.
Gebukt: Schnell.*

*Eenvoudige terreinwagen met
twee poot- twee wiel aan-
drijving.*

NMV waren er leden van over de landsgrens aanwezig op een excursie: de familie Schnell uit Kerpen-Buir (BRD). Door het beperkte aantal deelnemers was er volop gelegenheid elkaar wat beter te leren kennen. Onder het genot van een drankje zijn de avonden met veel al dan niet malacologisch gepraat gevuld, terwijl de regen knus tegen de ramen kletterde, en plaatselijk op tafel als gevolg van een lekkage. Het onderkomen vertoonde wel meer ouderwetse trekjes. Stipt om twaalf uur werden door de directie de lichten gedoofd en om kwart over zeven 's morgens werd eenieder door muziek gewekt, waarna zich een rij vormde voor de (dichte) deur van de eetzaal in afwachting van het ontbijt.

Zaterdagochtend werd in de stromende regen een bezoek gebracht aan het Malensbos ten ZW van Vaals, mede met het doel de uit deze omgeving gemelde Acicula fusca en Boettgerilla pallens te verzamelen (zie Clerx et al., 1978). Eerst is er verzameld in een stuk bos ten Z. van het plaatsje Raren. De ondergroei en de aanwezigheid van een laag onverteerd strooisel wees op een wat zuur milieu, ongeschikt voor Acicula. Waltraud Schnell vond hier de eerste Boettgerilla pallens, twee andere exemplaren volgden. De individuen-rijkdom was vooral bij de huisjesslakken beperkt. De verzamelde soorten van deze en andere vindplaatsen zijn in tabelvorm samengevat. Een tweede poging om Acicula te vinden voerde wederom door enkele kilometers zuur, ongeschikt bos. Net over de Nederlands-Belgische grens (naar later bleek) vonden we een kalkrijke plek met een individuen- en soortenrijke malacofauna. Ondanks de stromende regen is er enthousiast verzameld. Acicula fusca is niet gevonden. Het uitzeven van bodemmateriaal was helaas niet mogelijk.

In een nabijgelegen uitspanning met fraai uitzicht over de Limburgse heuvelen werd de inwendige mens wat versterkt. De animo om daarna weer de regen in te gaan was niet bijster groot. Enkelen wisten de rest toch weer mee te slepen naar het Eijsderbos, de klassieke vindplaats van Milax rusticus, thans Tandonia rustica geheten. Doordat een afslag te vroeg werd genomen reed de karavaan niet over de reguliere weg, maar over een steeds modderiger wordend karrespoor, totdat er wagens in de modder dreigden te blijven steken. Enkele automobilisten namen de gelegenheid te baat de terreinvaardigheid van hun wagens uit te proberen. De meesten bereikten te voet het bos. Intussen was het droog geworden en de slakken spoedden zich uit hun schuilplaatsen in de armen van de aansnellende malacologen. Het voorkomen van Tandonia rustica werd vastgesteld. Het Eijsderbos is nog steeds de enige vindplaats van deze soort in Nederland. Clausilia bidentata en Cochlodina laminata kropen met duizenden over stammen en takken, veelal in gezelschap van Lehmannia marginata. Van Regteren Altena (1951) beschrijft het milieu van T. rustica uitvoeriger, waarbij ook een lijst van begeleidende soorten wordt gegeven. De meeste soorten die in 1950 verzameld zijn, zijn ook nu gevonden. Tevergeefs is gezocht naar Sphyradium doliolum, een soort die volgens Wim Neuteboom hier vroeger algemeen voorkwam. Ook hebben we Limax cinereoniger en Malacolimax tenellus gemist. In plaats daarvan vonden we Limax maximus, Cepaea nemoralis, Deroceras laeve en Aegopinella nitidula. Het lijkt erop dat Limax cinereoniger is vervangen door Limax maximus. Laatstgenoemde soort was bij ons bezoek zeer algemeen. Of deze verschuivingen in de samenstelling van de molluskenfauna samen gaan met een verandering van het milieu is mij niet bekend.

Aan het einde van de middag is nog een kort bezoek gebracht aan het Savelsbos bij Gronsveld, in feite een voortzetting van het Eijsderbos. Door de snel invallende duisternis kon hier slechts korte tijd worden verzameld.

Zondag was het tot ieders vreugde prachtig weer. De excursie voerde allereerst naar Geulhem, de enige vindplaats in Nederland van Acicula polita. Voornamelijk zijn de steile kalkwanden langs de weg bij het voormalige waterpompstation en de hellingbossen in de omgeving van de Kloostergroeve bezocht. Zoals uit de tabel blijkt was de buit rijk. Diverse leden hebben strooisel meegenomen. Voor zover mij bekend heeft alleen Joop Eikenboom enkele exemplaren van Acicula polita gevonden. Boettgerilla pallens, die ik enkele maanden eerder hier had aangetroffen, werd niet gevonden.

De laatste gemeenschappelijke activiteit van deze excursie was een lunch in Fort St Pieter aan de voet van de St Pietersberg bij Maastricht. Cesar Deerenberg en ondergetekende verzamelden in de tuin van eerstgenoemde te Maastricht (St Pieter) nog een paar interessante naaktslakken: Boettgerilla pallens, Tandonia budapestensis, tesamen met vele Arion cf hortensis.

Na de lunch ging ieder zijn weg. Het zal de lezer duidelijk zijn geworden dat Limburg malacologisch nog veel heeft te bieden. De excursie kan dan ook volledig geslaagd worden genoemd.

LITERATUUR

CLERX, J.P.M., W.J.M. MAASSEN & Th. E.J. RIPKEN, 1978. Drie voor Nederland nieuwe soorten landslakken uit Zuid-Limburg. -Basteria 42(1-3): 1-5.

REGTEREN ALTENA, C.O. van, 1951. Milax rusticus (Millet), een nieuwenaaakte slak voor de Nederlandse fauna, met opmerkingen over zijn anatomie, levenswijze en verspreiding. Natuurhist. Maandbl. 40(3): 40-44.

VINDPLAATSEN

	I	II	III	IV	V	VI
<u>Pomatias elegans</u> (Müller)					x	
<u>Acicula polita</u> (Hartmann)					x	
<u>Carychium tridentatum</u> (Risso)				x	x	
<u>Cochlicopa lubrica</u> (Müller)			x		x	
<u>Sphyradium doliolum</u> (Bruguiere)					x	
<u>Vallonia costata</u> (Müller)					x	
<u>Acanthinula aculeata</u> (Müller)		x				
<u>Ena obscura</u> (Müller)		x	x	x		
<u>Discus rotundatus</u> (Müller)	x	x	x		x	
<u>Arion rufus</u> (Linné)		x	x		x	
<u>Arion subfuscus</u> (Draparnaud)	x				x	
<u>Arion circumscriptus</u> Johnston (juv.)	x	x			x	
<u>Arion cf. hortensis</u> Férussac	x	x	x		x	x
<u>Arion intermedius</u> Normand	x					
<u>Vitrina pellucida</u> (Müller)					x	
<u>Phenacolimax major</u> (Férussac)	x				x	
<u>Aegopinella pura</u> (Alder)					x	

	I	II	III	IV	V	VI
<i>Aegopinella nitidula</i> (Draparnaud)	x	x	x		x	
<i>Oxychilus draparnaudi</i> (Beck)					x	
<i>Oxychilus cellarius</i> (Müller)	x	x	x			
<i>Tandonia budapestensis</i> (Hazay)						x
<i>Tandonia rustica</i> (Millet)			x			
<i>Boettgeriella pallens</i> Simroth	x					x
<i>Limax maximus</i> Linné			x			
<i>Limax cinereoniger</i> Wolf	x	x				
<i>Malacolimax tenellus</i> (Müller)				x		
<i>Lehmannia marginata</i> (Müller)	x		x	x	x	
<i>Deroceras laeve</i> (Müller)			x			
<i>Deroceras reticulatum</i> (Müller)	x	x	x		x	
<i>Euconulus fulvus</i> (Müller)		x				
<i>Ceciloides acicula</i> (Müller)					x	
<i>Cochlodina laminata</i> (Montagu)	x	x	x	x	x	
<i>Macrogastra lineolata</i> (Held)					x	
<i>Macrogastra rolpheii</i> (Turton)	x	x		x		
<i>Clausilia parvula</i> Férussac					x	
<i>Clausilia bidentata</i> (Ström)	x	x	x	x		
<i>Perforatella incarnata</i> (Müller)	x	x	x		x	
<i>Trichia hispida</i> (Linné)		x	x		x	
<i>Helicodonta obvoluta</i> (Müller)		x		x	x	
<i>Helicogona lapicida</i> (Linné)		x				
<i>Cepaea nemoralis</i> (Linné)			x		x	
<i>Cepaea hortensis</i> (Müller)		x	x	x	x	
<i>Helix pomatia</i> Linné			x		x	

I Malensbos ten Z. van Raren, ZW van Vaals. EIS 342230. 9/X/1982

II Malensbos OZO van brandtoren, even over de Belgische grens,
NO van Terstraten. EIS 342229. 9/X/1982

III Eijsderbos tussen St. Geertruid en Eijsden. EIS 340213. 9/X/1982

IV Savelsbos bij Gronsveld. EIS 337213. 9/X/1982

V Geulhem, kalkwanden en hellingbos langs de Geul. EIS 331216.
10/X/1982.

VI Maastricht, wijk St. Pieter, tuin fam. Deerenberg. EIS 334209.
10/X/1982.